

Parlament de Na Teresa Vilardell a la inauguració de la 11a Universitat Nova Història, el 3 d'agost del 2024, a Montblanc

Autor: Teresa Vilardell

Data de publicació: 29-11-2024

És un gran honor per mi ser avui aquí, en aquesta taula, donant la benvinguda als participants a aquestes jornades del coneixement organitzades per l' Associació Montblanquina d'Història i Pensament a la nova edició de la Universitat de l'Institut Nova Història.

Aquest esdeveniment que comença avui ens dóna, un any més, l'oportunitat d'aprendre i reflexionar sobre la nostra història i el seu significat profund en la nostra identitat col·lectiva.

Us vull parlar de l'impacte que l'Institut Nova Història ha tingut a la meva vida.

Quan era jove, potser com molts de vosaltres, jo vivia en una mena de perplexitat constant. A banda de la normal perplexitat de la infància, s'hi afegia una perplexitat de caire nacional: una perplexitat "patriòtica". El que jo observava i anava aprenent de la cultura del nostre passat, en tots els seus aspectes –històrics, polítics, a la literatura i les arts–, no corresponia al desert cultural en què jo vivia.

Passejant, per exemple, per la ciutat vella, a Barcelona, els noms dels carrers, els blasons sobre les portes dels palaus, els patis majestuosos, les esglésies, les drassanes, els arxius... tot allò em remetia a un passat que no tenia continuïtat en el present que m'envoltava.

Quan la meva mare em parlava dels Consolats de Mar, ho feia com qui transmet un llegat molt preuat, d'una manera poc documentada, però amb una càrrega emocional intensa. Com si em fes dipositària d'una tradició valuosíssima, però amagada, subterrània i clandestina. Jo intuïa que darrera de tot allò hi havia quelcom gran. No en sabia ben bé

l'abast, però no podia ser que aquelles pedres, aquells carrers, el ressò de llibres com Tirant lo Blanc, algunes expressions sentides dir a persones grans, o algunes gestes d'homes excepcionals que m'havien arribat per la tradició popular –tot allò que jo aprenia a identificar com formant part del nostre passat com a poble–, no fossin més que una casualitat. El conjunt d'aquells elements semblava no tenir cap correspondència amb aquella Catalunya que jo coneixia, amb una cultura regional, provinciana i en fase terminal.

Aquest munt d'impressions i de preguntes que em feia m'inquietaven. Però van quedar molts anys aparcades dintre meu i, com tothom, vaig anar aprenent a viure amb calaixos i compartiments tancats, posposant qualsevol investigació. Sempre pensava que ja hi hauria temps més endavant per dedicar-m'hi.

Aleshores, un dia, ja fa molts anys, vaig conèixer els treballs d'En Jordi Bilbeny i d'altres investigadors de l'Institut Nova Història.

L'impacte va ser molt fort. Brusquement, tots els calaixos es van obrir, i de cop.

Les intuïcions es veien, de sobte, fonamentades amb documents i proves. Les coses començaven a tenir sentit.

El xoc va ser molt gran, la sacsejada fantàstica, i l'alegria intel·lectual de les més fortes.

Aquells llibres que vaig llegir, aquelles conferències, van posar-me davant d'una evidència: el que estava aprenent era molt més important del que jo havia imaginat. A partir d'allà, vaig anar recomposant un trencaclosques que, encara que inacabat, comença a tenir un dibuix amb sentit.

La perspicàcia, la tenacitat, la capacitat de treball durant tots aquests anys dels investigadors de l'Institut Nova Història, remant sempre a contracorrent, em sorprenien i m'admiren encara. Els pics d'intel·ligència excepcional per veure sota les aparences i, d'allà, anar tibant el fil, el rigor amb què s'estudien les fonts documentals, l'aportació de proves que contradiuen la narrativa oficial, tot això, no només em sembla un exercici acadèmic de primera magnitud, sinó una de les aventures del pensament de les més potents amb què jo m'he topat mai.

No és estrany, doncs, que jo anés convertint-me en una seguidora entusiasta de l'Institut Nova Història.

Recordo un trajecte en cotxe cap al Maresme amb la Patrícia Gabancho, quan ja estava ben malalta, per anar a un dinar amb En Jordi Bilbeny. Ella no va dubtar a fer el desplaçament, feble com estava. Durant el viatge, em preguntava quines eren les últimes "descobertes", i li brillaven els ulls. Penso que estàvem tan emocionades l'una com l'altra. Quina grandesa la d'ella!

Mentre escrivia aquestes ratlles, vaig consultar el petit gran llibre L'Esperit del Dret Públic Català, d'En Francesc Maspons i Anglasell, on es llegeix:

"Un esperit és una unitat sense parts ni divisions que sempre actua internament. La tasca de mostrar-lo, fàcil quan es refereix a un règim autoritari, esdevé plena de dificultats si es tracta d'un règim com el català on les lleis per ell informades són la mínima expressió coercitiva, i no presenten, en conjunt, un panorama arquitectònic, sinó un camí obert a la més àmplia llibertat". I sentència: "Llur excel·lència no consisteix a tenir una unitat d'emotllament, sinó, precisament, a consagrar la facultat d'emancipar-se'n".

Al mateix llibre, vaig trobar una referència, també sobre el Dret Públic Català, d'En Víctor Ferro: "En repassar el panorama de les nostres institucions, sobta d'antuvi el seu policentrisme".

Doncs bé: vaig pensar que a l'Institut Nova Història es donen feliçment aquestes dues premisses. Llibertat i policentrisme, que veig representat en la munió d'investigadors que fan les seves aportacions des de molts diferents àmbits i disciplines.

Aquests ecosistemes multicèntrics, basats en la cooperació lliure, són, si fem un salt a la biologia, els que funcionen millor i tenen més assegurada la supervivència.

Crec que la investigació del nostre passat col·lectiu és responsabilitat de tots nosaltres. Cadascú, segons les seves habilitats i talents, pot contribuir a aquest procés de descobriment i comprensió.

Espero que aquests dies passem tots una experiència enriquidora que ens inspiri a seguir aprenent i qüestionant.

Moltes gràcies a tots!

Teresa Vilardell,

Montblanc, 3 d'agost del 2024